

[138] Den utvidede utenriks- og konstitusjonskomite
Møte fredag den 15. oktober 1971 kl. 15.

Møtet ble ledet av formannen, H e l g e S e i p .

Til stede var: John Austrheim, K.M. Fredheim, K. Frydenlund, L. Granli, Guttorm Hansen, L. Korvald, Otto Lyng (Margith Munkebye) (forfall), Arne Nilsen (for Oftedal), Erling Petersen, K. Willoch, B. Ingvaldsen, G.A. Larsen, Magnus Andersen, I. Bakken, K.J. Brommeland, G. Garbo, Aase Lionæs, Sonja Ludvigsen, S. Stray, P. Thyness, G. Berge (for Ulveseth), J.A. Vikan og J. Østby.

Av Regjeringens medlemmer var til stede: Statsminister Bratteli, utenriksminister Andreas Cappelen, statsrådene Per Kleppe, Handelsdepartementet, T. Treholt, Landbruksdepartementet, og K. Hoem, Fiskeridepartementet.

Følgende embetsmenn ble gitt adgang til møtet:

Fra Utenriksdepartementet: ambassadør Sommerfelt, statssekretær Stoltenberg og ekspedisjonssjef Skarstein, byråsjefene Arnesen og Ølberg.

Fra Handelsdepartementet: ekspedisjonssjef Løvold.

Formannen: Det er ført opp to saker på dagsordenen. Først vil utenriksministeren gi oss en redegjørelse om forhandlingenes gang i Brussel. Videre tar vi for oss det notat som er sendt rundt, som handelsministeren vil forelegge for oss og diskutere.

Utenriksminister Cappelen: Når jeg ba om å få dette møtet i forbindelse med forhandlingssituasjonen, var det med sikte på det forestående ministerrådsmøte som skal holdes i Luxembourg den 19. oktober. Vi hadde fått forståelsen av at det på dette ministerrådsmøtet ville komme et uspill fra De seks for så vidt angår de norske jordbruksproblemer.

Jeg vil straks si at det i dag er uklart hvor vidt vi faktisk får noen offisiell reaksjon fra De seks når det gjelder jordbruksproblemene. Det er utarbeidet en såkalt rapport fra Kommisjonen, er det sagt. Underhånden har vi fått et visst kjennskap til hva den inneholder for så vidt angår jordbruksproblemene. Imidlertid har den videre behandling av denne rapport på det politiske plan – i virkeligheten på stedfortrederplan – tatt lenger tid enn man hadde regnet med. Hvorfor det er så, er vi ikke helt sikre på, men det kan ha sammenheng med at den franske landbruksminister nettopp var på besøk i Norge, og at hans [139] refleksjoner og synspunkter etter dette besøk ikke er kommet fram ennå, i hvert fall ikke kommet fram til den franske representant blant de faste representanter, og at det er årsaken til at – skal vi si – bearbeidelsen eller standpunkttagningen til det som skal være Kommisjonens rapport, ennå ikke er blitt avklart på det politiske plan. Det kan selvsagt også henge sammen med rent klare politiske forhold – det vet vi ikke – at det er oppstått uenighet mellom dem blant de faste representanter som kunne ta standpunkter om de prinsipper som Kommisjonens rapport hviler på. Det vet vi altså ikke. Men vi har i disse dager besøk av Ministerrådets president, den italienske

utenriksminister. Vi har hatt et par timers samtale med ham i dag, og vi har overfor ham og hans medarbeidere gitt meget sterkt uttrykk for ønsket om at det nå snart kommer en reaksjon fra De seks for så vidt angår det norske jordbruk og de problemer som henger sammen med det. Fra italiensk hold er det nettopp i formiddag blitt sagt oss at de for sitt vedkommende forstår det og vil arbeide for at det nå blir mer forgang i behandlingen der nede. Men jeg skjønner at de ikke har hatt så god forbindelse med Brussel – de kom altså her i går – slik at de egentlig ikke vet hvor landet ligger.

Vi hadde jo håpet at vi til dette møte i den utvidede utenrikskomite faktisk skulle kunne fått orientert komiteen om det opplegg som vi kunne forvente å få fra De seks på møtet den 19., men den situasjonen foreligger altså ikke. Det er beklagelig, men det er altså den faktiske situasjon. Imidlertid kan selvsagt landbruksministeren som har fulgt disse ting nærmest, ganske kort går jeg ut fra, kunne gi en viss orientering, men da på denne bakgrunn, med alle mulige forbehold om hva det ligger i de foreløpige kort fra De seks' side når det gjelder hvilke problemer som de nå legger særlig vekt på, og hva de kanskje kunne tenke seg av løsninger. Men jeg må understreke med en gang at det på nåværende tidspunkt ikke er mulig å kunne gi en orientering om hva utslippet faktisk blir. Det kjenner vi ikke til.

Jeg vil gjerne benytte anledningen til å si at vi for øvrig har benyttet sommeren så godt vi kan. Vi har som bekjent hatt en rekke besøk her i landet. Vi hadde besøk av den franske utenriksminister Schumann, vi hadde nå nylig besøk av Luxembourgs utenriksminister, Gaston Thorn, og nå har vi altså Moro her, den italienske utenriksminister. Det har vært en rekke andre besøk her. Vi har vel i alt hatt besøk av fire landbruksministre fra De seks, som hr. Treholt har orientert, og som han har tatt med på reiser rundt i Norge. Denne virksomhet fra vår side har selvsagt tatt sikte på å gi informasjon til sentrale personer i dette politiske arbeid, til dem som har innflytelse over hvor dette går hen. Hensikten har selvsagt vært overfor disse å pledere de norske standpunkter og gi dem orienteringer – muntlig og delvis skriftlig – men også å vise dem landet. Jeg tør for min del si at f.eks. det besøk vi hadde av Schumann, hvorunder vi kunne ta ham med en tur til Nord-Norge og vise ham noe av landet, har hatt sin betydning fordi han har fått en forståelse av hva som er av avgjørende realiteter i vårt land.

[140] La meg ellers bare si rent kort at vårt hovedinntrykk av disse samtaler er at det er en meget sterkt politisk vilje hos de politikere vi har møtt, til å finne løsninger for Norge som kan tilfredsstillende i hovedsaken – kan man si – våre reelle interesser. Jeg behøver ikke gå nærmere inn på det, men det er det som også ligger i våre memoranda, det er de problemer vi står overfor. Men det som er problemet for De seks, er selvsagt – og det anfører de jo til stadighet – at løsningene som skal finnes, for det første ikke må stå direkte i strid med Roma-traktatens bestemmelser, og at de må formuleres, innpasses på en måte som kan sies å ha hjemmel i og som kan aksepteres som en fortolkning av Roma-traktatens prinsipielle artikler. Det er deres problem. Det er ganske åpenbart at De seks selv har problemer her, og at de er svært engstelige for at det kan skje oppløsninger også innenfor De seks for så vidt

gjelder jordbrukspolitikken, hvis man ikke finner former for løsning av det norske problem som er konformt med deres hovedprinsipper. De understreker dette med noe forskjellig tyngde, selvfølgelig, og franskmennene er vel de som er mest formelle på dette punkt.

For at dette møtet skulle få mer innhold, kunne kanskje landbruksministeren – med de reservasjoner som jeg nevnte – gi den utvidede utenrikskomite den foreløpige orientering om hva det tilsynelatende kan ligge i kortene, det som vi kanskje blir presentert fra De seks. Men jeg vil understreke de reservasjoner jeg har nevnt her.

Formannen: Jeg tror det ville være nyttig om vi kunne få en slik orientering fra landbruksministeren. Vi takker utenriksministeren for det han foreløpig har sagt. Særlig med tanke på det vi har sett av meldingene også i pressen i det siste, vil det ha stor verdi for oss å høre hvordan de som steller direkte med forhandlingsopplegget og har kontakter i Brussel, vurderer situasjonen akkurat nå.

Statsråd Treholt: Jeg vil gjerne få lov å orientere litt om de besøk vi har hatt i sommer. Som utenriksministeren sa, har vi hatt besøk av landbruksministrene fra Vest-Tyskland, Belgia, Nederland og nå sist fra Frankrike. Fra Kommisjonen har vi hatt besøk av Deniau og Rabot.

Hensikten med besøkene har vært å underbygge det som er innholdet i de memoranda vi har levert i Brussel, og søke å skaffe forståelse for de særlige problemer som vi har i norsk jordbruk. Under disse besøkene er det foretatt reiser rundt omkring i landet. En har besøkt Nord-Norge og Vestlandet. Det meste har for øvrig vært konsentrert om Østlandet og det av gode grunner, nemlig fordi flere av disse besøkene har vært korte. Det har vært lagt opp gårdsbesøk. De besøkende har hatt mulighet for å treffe folk rundt omkring hvor de har reist. Ved utvalg av gårder har vi hatt kontakt med landbruksselskapene, og vi har forsøkt å finne gjennomsnittlige, godt drevne bruk og flinke folk innen det som er representativt og noenlunde gjennomsnittlig. Vi har inntrykk av at disse besøkene [141] har virket etter hensikten. Det har vært nyttige samtaler, og jeg tror jeg for alle besøkendes vedkommende kan si at de har hatt et annet syn på de norske jordbruksproblemer da de reiste enn da de kom. Det som vi kan trekke ut hittil, er at det er erkjennelse for at norsk jordbruk vil få et betydelig inntektsproblem, en meget sterk inntektsnedgang dersom Fellesskapets jordbrukspolitikk skulle nyttes reservasjonsløst. Det er også vunnet forståelse for at de virkelige problemer som vi har, er av varig natur, og at de ikke kan løses ved overgangsordninger.

Når det gjelder memorandaene, har vi ikke fått reaksjonen på dem, og jeg har ikke noe å tilføye ut over det som utenriksministeren alt har meddelt. Det som vi i grunnen kan slutte her, er at det er forståelse for norsk jordbruks særlige problemer, og at det er nødvendig med tiltak av varig karakter, f.eks. få i stand mjølkeordninger som sikrer mjølkeforsyningen. Det er gitt uttrykk for stor forståelse for at det må finnes løsninger som sikrer mjølkeforsyning over hele landet og til alle årstider. For fraktordningenes vedkommende er det sagt tydelig fra at disse kan opprettholdes.

Om selve forhandlingssituasjonen ellers har jeg ikke noe å tilføye ut over det som utenriksministeren har sagt. Jeg svarer gjerne på spørsmål i forbindelse med disse besøkene dersom det er ønske om det.

Formannen: Ja takk. Er det noen som vil ha ordet til spørsmål eller merknader?

Hvis det er så at det ikke blir noen avklaring i det første møtet, når regner man med at man kan få en nærmere avklaring av jordbruksforhandlingene?

Utenriksminister Cappelen: Det er ikke så lett å si. Forutsetningene er, etter møteprogrammet, at det skal være et nytt ministerrådsmøte den 9. november. Da hadde vi håpet at det skulle komme en løsning, eller en utløsning, når det gjelder fisket. Men hvis det nå faktisk ligger slik an at man av forhandlingstekniske grunner, og fordi det ikke er tilstrekkelig kommunikasjon mellom de forskjellige statsråder og departementer der nede, ikke får noen avklaring når det gjelder landbruket den 19., vet jeg ikke om det kan bli tale om noe ekstraordinært møte, eller hvorledes det kan gjøres. Det er jo en tid til den 9. november. Møteprogrammet vil i grunnen gå litt i stykker for dem. Jeg går ut fra at man får se på disse tingene ut fra den situasjon som da måtte foreligge. Jeg tror ikke jeg i øyeblikket kan si noe mer om det.

Jeg vil gjerne si at jeg i samtale med Moro og hans folk nå i formiddag ga uttrykk for at selv om det var så at de ikke kunne legge fram et fullstendig svar, et fullstendig opplegg når det gjelder hvorledes de i prinsippet kunne tenke seg de norske jordbruksinteresser ivaretatt, kunne det i all fall være ønskelig at de ga oss noen reaksjon, visse prinsipielle standpunkter som vi kunne arbeide videre på. Italienerne sa da til oss at de så gjerne at det ble gjort. Men her er det altså seks. [142] Det som alltid kompliserer historien, er at de først skal samordne seg og bli enige om tingene. Jeg vet ikke hvorledes det kommer til å arte seg. Dette er etter min oppfatning beklagelig ut fra norske interesser. Ut fra det resonnement at en måtte komme videre, ba vi i det siste ministerrådsmøtet, det var den 27. juli, om at Kommisjonen skulle få den nødvendige formelle fullmakt ikke til å forhandle, men til å foreta det de kaller oppklarerende drøftelser med oss. Den fullmakten ble gitt, og fra da og inntil ganske nylig har det for så vidt vært arbeidet i Kommisjonen. Det har vært drøftelser og oppklaringer når det gjelder de norske jordbruksproblemer. Men de avgjørende politiske spørsmål er altså ennå ikke avklart. Det er der det stopper opp.

Formannen: Kan de politiske spørsmål overhodet avklares under drøftelser i Kommisjonen?

Utenriksminister Cappelen: Det kan de åpenbart ikke. Den har bare fullmakt til å foreta avklarende drøftelser. Den forhandler ikke. Kommisjonen skal bearbeide stoffet, gi sin rapport og komme med sine forslag til de politiske myndigheter.

Statsråd Kleppe: Det er enkelte andre punkter som gjelder forhandlingssituasjonen – dog ikke av samme størrelsesorden – som en kanskje bør nevne. Det gjelder overgangsbestemmelser for etableringsretten, altså innføring av ikke-diskrimineringsregler i våre nåværende etableringsbestemmelser. Det gjelder særlig konsesjonslovene, men også en del andre lover. Vi bad om en overgangstid på inntil fem år for å gjennomføre disse endringer i våre lover når det gjelder industri og handel. Det har vært teknisk kontakt, som det heter, om dette. De seks mente at dette var unødvendig lang tid. Det måtte kunne gå an å gjennomføre dette på to år, etter medlemskapets eventuelle ikrafttreden. For så vidt må man innrømme at litt i resonnementet er riktig, fordi det som er viktig i denne sammenheng, er ikke så mye overgangsbestemmelsene, men de tiltak man treffer for å møte den nye konkurransesituasjon. På det punktet forbereder vi en rekke tiltak. En har allerede ved kgl. res. nedsatt konsesjonsgrensen på elektrisk kraft fra 1 000 til 500 kilowatt. Det er også lagt fram odelstingsproposisjon om endring av konsesjonsbestemmelsene når det gjelder overdragelse av aksjer. Nå er bestemmelsen at man må ha konsesjon hvis man overdrar minst 20 pst. av aksjene. Forslaget går ut på at man skal gå ned til 10 pst., slik at man får en bedre kontroll over aksjeoverdragelser, særlig med sikte på den nye situasjon som oppstår. For så vidt kan man si at slike bestemmelser kan bli aktuelle uansett tilknytning til EF, fordi man får økende interesse for slike aksjeoverdragelser i norske bedrifter.

Dessuten drøfter vi en rekke andre ting med sikte på å styrke norsk næringsliv i den nye situasjon. Viktige spørsmål [143] er f.eks. hvor lang tid vi trenger for å drøfte, eventuelt få gjort vedtak i Stortinget og for å få gjennomført dette i praksis, i det hele tatt, hvor lang tid vi trenger for å få disse interne tiltak til å virke slik at vi ikke får noen større problemer på de områder det her gjelder, industri og handel.

Vi er kommet til – etter de nevnte tekniske kontakter – at vi kan akseptere en noe kortere tid enn vi opprinnelig foreslo. Vi synes to år er for kort tid, men vi er innstilt på å akseptere en noe kortere tid enn fem år. Vi vil begynne med å foreslå fire år. Det vil da muligens bli en kompromiss på tre år, og det mener vi fra norsk side er en brukbar løsning. Det er ikke sikkert at den saken kommer opp til behandling på det politiske plan allerede den 19. Foreløpig har det vært kontakter på tjenestemannsplan. Spørsmålet må passere gjennom det tekniske apparat og opp til Ministerrådet. Det er derfor tvilsomt om man makter dette innen den 19. Men siden saken er kommet så pass langt, synes jeg det er riktig å orientere komiteen.

Et annet viktig spørsmål hvor også Norge som søkerland kommer inn i bildet, gjelder vurderingen av det forslag som nå er under utarbeidelse fra De seks' side til en løsning for de ikke-medlemssøkende land, altså de såkalte nøytrale. Det er naturlig nok Sverige som har størst interesse for oss. Det som er opplegget fra De seks, er at ikke bare de nåværende seks medlemsland i EEC, men også de fire søkerland skal få muligheter til å uttale seg om det forslaget som kommer. Det er ennå ikke ferdig. Det er antydnet at Kommisjonen kommer til å foreslå en frihandelsløsning med visse klausuler for følsomme varer. Papir er med blant disse,

men også en rekke andre varer er nevnt. Det er varer som for øvrig er kjent fra andre handelspolitiske drøftelser, hvor særlig Frankrike har fremsatt krav. Dessuten er det bestemmelser om opprinnelsesregler og konkurranseregler som er nødvendige for at man skal kunne gjennomføre en slik frihandelsordning i praksis. Kull og stål må behandles særskilt, men det er også et ledd i opplegget.

Vi støttet på ministerrådsmøtet 26. juli Sverige i dets ønske om å få en bredest mulig samarbeidsordning med Det europeiske fellesskap. Vi har hatt flere kontakter med Sverige om dette. Jeg var selv på offisielt besøk hos den svenske handelsminister for kort tid siden. Vi drøftet da våre respektive synspunkter, slik at vi har meget godt kjennskap til de oppfatninger som gjør seg gjeldende i Sverige.

Vi har også fått opplysninger om Finlands syn på dette. De er stort sett tilfreds med opplegget, i motsetning til Sverige. Vi har også fått opplysning om hvorledes reaksjonen er i Sveits og Østerrike. Dette spørsmål blir for øvrig et hovedpunkt på ministermøtet som EFTA skal ha i Genève 4. og 5. november.

Akkurat når vi får opplegget fra Kommisjonen til uttalelse – altså før De seks' ministerråd tar stilling til det – [144] vet vi ennå ikke, men det er antydning for oss at det blir et konsultasjonsmøte om dette problemet allerede den 3. november. Vi har ikke fått noen klar bekreftelse på dette, men timeplanen er antydning. Vi er innstilt på å følge opp den politikk vi hittil har fulgt, nemlig å støtte de ikke-medlemssøkende lands, spesielt Sveriges, ønsker om å få en gunstigst mulig løsning.

Knut Frydenlund: Jeg vil bare spørre om det var mulig på det nåværende tidspunkt å si noe om forhandlingssituasjonen for fiskeriene og eventuelt timeplanen fremover her.

Så en liten kommentar til dette at møtet nå i neste uke sannsynligvis ikke kommer til å gå inn på realitetene i tilbudet fra De seks når det gjelder landbruket. Jeg er litt forbauset over at man ikke her har fått vite hvorfor dette er blitt utsatt. Det er så pass åpne forhold i Brussel at man måtte kunne få vite hvorfor. Jeg ser at «Arbeiderbladet» har en egen fortolkning: enten betyr det at vilkårene er blitt strammere, eller det betyr at de er blitt lettere. – Det er en helgardert fortolkning. Men vet man ikke noe konkret om årsaken?

Utenriksministeren Cappelen: Jeg har faktisk ikke noe mer å tilføye ut over det jeg sa angående spørsmålet om hvorfor det er blitt utsettelse her. Men en av de ting som jeg nevnte, tror jeg det er grunn til å legge vekt på, nemlig at den franske landbruksministeren nettopp var her, og han sa jo at straks han kom tilbake til Paris, ville han levere en rapport til sin regjering om den oppfatning han ville ha av dette problemet på bakgrunn av drøftelsene her og det han har fått kjennskap til under sitt besøk. Dette går kanskje ikke så fort – han var jo nylig her.

Men som sagt, meg bekjent er det ingen opplysninger som peker bestemt i retning av at det er noen innstramminger. – Vel, det er mulig. Man får jo nokså mange inntrykk her fra forskjellig hold. Jeg vet ikke om handelsministeren vil si noe om dette?

Statsråd Kleppe: Både når det gjelder det norske landbrukskrav og det norske krav i fiskerisektoren, har det hittil i det vesentlige vært såkalt teknisk gjennomgåelse. Når det gjelder fiskeriene, er man ikke kommet ut over det stadium. Man har konsentrert seg om en gjennomgåelse av det norske krav når det gjelder markedsordningen for fisk. Det er enn rekke nokså kompliserte spørsmål som man ennå ikke er ferdig med, så dette er altså ikke en gang kommet opp på Kommissjonsnivå.

Når det gjelder landbruket, har Kommissjonen, så vidt jeg skjønner, hatt en første gjennomgåelse av resultatet av de tekniske gjennomgåelser. Men på grunn av den tid det tar å få politisk klarering, både i de enkelte hovedsteder og mellom de seks land innbyrdes, har man ennå ikke rukket å bringe saken fram i form av konkrete forslag. Man må ikke undervurdere den tid det tar for seks land å klarere hver enkelt sak i de respektive hovedsteder og deretter klarere den seg imellom. Vi har [145] kanskje undervurdert dette moment og gått ut fra at prosedyren er enklere enn den er. Her dreier det seg om en ganske tidkrevende prosess.

Formannen: Det er ikke landbruksministeren som har sørget for at gjestene ble for godt traktert på den norske gården, altså?

Statsråd Treholt: Nei, jeg tror ikke det, men jeg vil gjerne si at alle ga uttrykk for at de var imponert over standarden i det norske jordbruket. Jeg tror utenriksministeren har rett i at den franske landbruksministers besøk her delvis kan være årsak til at det ikke er kommet noe svar. Jeg var med den franske landbruksministeren de tre dagene han var i Norge, og ved avreisen fra Fornebu sa han: Den franske regjering venter på min rapport, jeg skal avlegge rapport så snart jeg kommer tilbake til Paris. – Han kom tilbake til Paris onsdag kveld.

Formannen: Er det andre som har spørsmål å reise angående forhandlingssituasjonen nå? – Da så ikke er tilfelle, takker vi for redegjørelsen og går ut fra at vi får ny kontakt når det er noe å meddele.

Vi har en sak til på dagsordenen, og den er det kanskje handelsministeren som vil redegjøre for.

Sak nr. 2. Eksport av kanonbåter til Venezuela.

Statsråd Kleppe: Jeg viser til et notat som er sendt medlemmene av Stortingets utvidede utenrikskomite. Det gjelder igjen spørsmålet om eksport av kanonbåter til Venezuela fra Westermoen Hydrofoil A/S, en sak som sist ble behandlet på møte i komiteen den 15. juni.

Den side av spørsmålet som nå er tatt opp, gjelder statens mulige erstatningsansvar hvis man mot formodning kommer til å kansellere lisensen fordi situasjonen i Venezuela endrer seg i retning av det som er beskrevet i Stortingets

vedtak av 1959, altså krig eller borgerkrig – i det hele tatt den formulering der som gjør at en ikke kan gå med på våpeneksport.

Vi fant som kjent, etter den drøfting som fant sted i Stortingets utvidede utenrikskomite, tross de tvil vi hadde omkring spørsmålet, at vi burde gi lisens. Denne ble da gitt etter møtet den 15. juni. Vi meddelte enere i et særskilt brev det forbehold vi måtte ta, som kort og godt går ut på det som er nevnt, at hvis en slik situasjon som er beskrevet i Stortingets vedtak av 1959 inntreffer, vil lisensen måtte kanselleres.

Bedriften har i brev sagt seg innforstått med dette forbeholdet. Men samtidig har de sagt at de forutsetter at staten i så tilfelle vil holde bedriften økonomisk skadesløs. Vi har ikke svart på dette, og vi oppfatter det slik at hvis vi ikke svarer, er vi dermed innforstått med dette. Men for at spørsmålet skal bli helt klarlagt, vil vi gjerne at den utvidede utenrikskomite på denne måten vurderer denne side av saken – om [146] man skal være innforstått med et slikt forbehold og i tilfelle erstatningsansvar inntreffer, aksepterer at en yter en erstatning. Denne kan neppe gå opp i de 100 mill. kr. som kontrakten nå representerer. En har nå fått en ny kontrakt som ikke omfatter den armering som det tidligere var snakk om. Nå er det tale om å levere 6 kanonbåter av samme type som den norske marine tidligere har fått, og for så vidt i samme tilstand som den norske marine får den, før de selv armerer den. Venezuelanerne vil selv kjøpe det utstyr de trenger for å armere båten slik de ønsker den, og denne del omfattes ikke av kontrakten. Dessuten kommer at bygging og levering vil skje over en tid, slik at det eventuelle tap i all fall vil måtte bli mindre enn totalbeløpet.

Spørsmålet om den norske marine i tilfelle kunne overta allerede ferdige båter, foreligger i så fall, i og med at det er nøyaktig samme type båter som den norske marine allerede har i drift. Men det er et spørsmål som egentlig ikke berører selve prinsippet, og det er dette vi synes det er riktig å få drøftet her i komiteen før en tar et endelig standpunkt til dette problemet.

Formannen: Er det noen som vil ha ordet til handelsministerens redegjørelse og spørsmål?

Jeg vil forresten først selv få stille et spørsmål: Har man her noen presedens? Har det vært gitt erstatning i noe tidligere tilfelle?

Statsråd Kleppe: Man kunne jo ha kommet i den situasjon i NASTY-saken. Men i og med at man den gangen valgte en annen metode, kom man ikke i den situasjon. Man har neppe noen presedens her.

Gunnar Garbo: Jeg vil gjerne få gi uttrykk for at jeg synes det er meget tifredsstillende at man har funnet fram til en løsning gjennom det forbehold som nå er tatt fra Handelsdepartementets side. Det vil da formentlig bety at man garderer seg mot på ny å komme opp i den situasjon som man var i i forbindelse med NASTY-saken.

Så reiser seg da spørsmålet om et eventuelt økonomisk ansvar. Hvis Stortinget er av den oppfatning at man i slike tilfelle skal holde båten tilbake, vil det jo ikke være rimelig å kreve at det er vedkommende norske bedrift som skal ta den økonomiske belastning ved det. Min personlige oppfatning er i hvert fall den at da må Stortinget være rede til å ta de økonomiske konsekvenser som måtte påløpe.

Nå vil vel det endelige økonomiske resultat der være avhengig av hvor vidt båten – eller båtene – i tilfelle kan bli avhendet til andre, det være seg til den norske marine eller til andre interessenter. Det man til slutt måtte sitte igjen med, som det i tilfelle ville bli aktuelt å erstatte fra statens side, behøver vel derfor ikke å nå opp i den størrelse som her er antydnet.

[147] Kåre Willoch: Jeg vil for ordens skyld gi uttrykk for at stortingsvedtaket av 1959 etter mitt skjønn forutsetter en vurdering av situasjonen på det tidspunkt da lisensen blir gitt, men ikke i seg selv forutsetter noe slikt ytterligere forbehold som det Regjeringen her har knyttet til. Dette er etter min mening en utvidelse av forbeholdenheten som ikke har noen hjemmel i plenumsbehandling i Stortinget. Jeg er klar over at dette spørsmål er omstridt, men jeg vil gjerne ha sagt det her, fordi jeg ikke var til stede på det siste møte i komiteen da dette spørsmål ble behandlet.

Bernt Ingvaldsen: Jeg har hatt anledning til å vurdere lignende problemer ved eksport av noe tilsvarende materiell. Hvis de norske myndigheter vil kansellere bestillingen, er det i første rekke et politisk spørsmål som selvfølgelig myndighetene må avgjøre. Når det gjelder det økonomiske ansvaret, synes jeg det er rimelig at man finner en ordning, i all fall må man se i øynene at staten må dekke en del av et eventuelt erstatningsansvar – det kan bli tap. En slik ordning er visstnok nokså alminnelig internasjonalt, men jeg må også si, som hr. Willoch, at jeg er ikke så helt overbevist om at myndighetene har plikt etter stortingsvedtaket til til en hver tid å overveie om det skal kansellere eller ikke. Her kommer tidsfaktoren inn, og det kan skje så mange ting. Hvis det er lagerlevering, er det greit. Da tar man et endelig standpunkt. Bli det leveringstid, så blir det litt vanskeligere.

Jeg tror også man skal være forsiktig med å tøye myndighetenes ansvar i tid unødig langt i hvert fall. På den annen side kan det oppstå situasjoner som gjør det naturlig. Jeg har ikke noe imot at staten utvider garantien. Hvis mottakerlandet på grunn av politiske problemer eller annet ikke vil betale, så gjelder jo eksportgarantien.

Guttorm Hansen: Det er nok helt riktig som hr. Willoch sier, at Stortingets vedtak går på vurderingen av situasjonen når lisens blir gitt. Det tror jeg er helt klart, med den form Stortingets vedtak har. Men jeg vil igjen understreke, som jeg gjorde sist da denne sak ble behandlet, at jeg tror at Stortinget vil komme til, som det gjorde i NASTY-saken, også i senere saker å vurdere på nytt en situasjon – og i tilfelle nekte en leveranse selv om lisens er gitt på et tidspunkt da man anså dette for uten risiko. Jeg tror at vi derfor må innstille oss på at det her kan bli spørsmål om

erstatning. Jeg tror at det er et spørsmål som man ikke kan komme forbi om Stortinget nekter at f.eks. båter av denne type eller annet materiell skal utleveres dersom det oppstår en ny situasjon. Jeg tror Stortingets vedtak er slik formet at det vil være meget vanskelig å prosedere dette. Det dreier seg ikke her om jus, det dreier seg om politikk.

[148] Formannen: Jeg er enig i de synspunkter hr. Garbo gjorde gjeldende, og som langt på vei også falt sammen med det hr. Guttorm Hansen nettopp sa. Jeg tror at nettopp det å forutsette at man er villig til å holde en bedrift skadesløs, gjør det mulig å praktisere regler, slik som vel intensjonen var da man gjorde vedtaket i 1959. Med den restriktive holdning som vi – i all fall de fleste av oss – ønsker når det gjelder spørsmålet om våpeneksport til land hvor det kan være tale om krig, borgerkrig eller liknende tilstander, synes jeg at opplegget fra Regjeringens side her er riktig, og at det gir oss en noe større garanti for at man virkelig følger opp de prinsippene som vel Stortinget tok sikte på å få slått fast i vedtaket den gangen man hadde saken fremme.

Det er vel mulig at man ved et passende høve bør ta opp formuleringen av den politikken man vil føre på dette området, og at man da vil komme med nærmere presisering også på et slikt punkt som erstatningsansvar. Det får man siden ta stilling til. På det nåværende tidspunkt vil jeg for min del slutte meg til dem som er enig i det opplegget Regjeringen her har gitt.

Utenriksminister Cappelen: Det var bare en liten bemerkning i forbindelse med det hr. Willoch sa. Han var inne på det synspunkt at Stortingets vedtak forutsetter at Regjeringen foretar en vurdering av om betingelsene for å gi lisens foreligger på det tidspunkt da lisensen gis, og bare det. Men det er klart at i dette tilfelle så har ikke verftet som har fått lisensen, gjort noen innsigelser i og for seg mot at Regjeringen har tatt det forbehold som er tatt i denne sak. Derfor kommer vi ikke i dette tilfelle opp i noen juridisk konflikt. Men de har sagt: Når forbehold tas – og det aksepterer verftet – må det på den annen side ta det forbehold at hvis det blir aktuelt, har de krav på erstatning. Jeg synes det er den eneste måten å løse dette på. Uten dette forbehold ville Regjeringen ikke kunne gitt lisensen etter min oppfatning. Det var forutsetningen for at Regjeringen kunne gi lisensen at forbehold ble tatt. Det har verftet i og for seg akseptert, men de sier på den annen side at de kan ikke uten videre akseptere dette uten å anmelde et eventuelt erstatningsansvar. Det synes å være enighet om at det er et rimelig standpunkt, og at vi i grunnen bør akseptere det. Vi får håpe det ikke blir noe problem.

Kåre Willoch: Jeg vil bare legge til at man vel bør være forberedt på at hvis kjøper blir brakt til den oppfatning at det er meget større risiko for kansellering av kontrakten fra norsk side enn det vil være fra en annen mulig leverandør, vil det være sterkt medvirkende til valg av andre leverandører.

Statsråd Kleppe: Til det vil jeg si at vi har vært oppmerksom på dette problemet. Etter anmodning fra verkstedet ble det ikke tatt inn i selve lisensen. Dette går inn i en brevveksling som for så vidt er intern, mellom departementet og verkstedet, og er blitt gjort kjent for Stortingets organer [149] gjennom dette notatet og denne diskusjonen. Dette hensyn er en ting som selvfølgelig er en realitet når det gjelder salg av slikt materiell, og derfor har vi valgt denne fremgangsmåten av hensyn til verkstedet.

Formannen: Da forstår jeg at man er innforstått med den fremgangsmåten som er brukt, selv om hr. Willoch altså har visse motforestillinger, eller visse kommentarer, kan man si.

Statsråd Kleppe: Når det gjelder hr. Willochs standpunkt, er det en mulig fortolkning av Stortingets vedtak fra 1959. Men jeg må si at NASTY-saken viste at det er forskjellige tolkninger av vedtaket fra 1959, og i hvert fall kan ikke verkstedet bli skadelidende fordi man i Stortinget har forskjellige fortolkninger av sitt eget vedtak. Jeg synes derfor at denne siden av saken må klarlegges i forholdet til verkstedet.

Kåre Willoch: Jeg har ikke innvendinger mot det siste handelsministeren var inne på. Jeg vil bare for ordens skyld gjøre oppmerksom på at dermed har man ikke på noen måte oppklart det forhold mellom selger- og kjøperland som spilte en viss rolle i NASTY-saken.

Svenn Stray: Jeg vil bare komme med en bemerkning i forbindelse med det som er nevnt i notatet om begrensnng av ansvaret på grunn av at det er ordnet slik at kjøpet av våpenutstyr ikke ordnes gjennom verkstedet. Man skal være oppmerksom på at slik som det er ordnet med lisensen etter de opplysninger som nå foreligger, kan man i hvert fall ikke være helt sikker på at kjøperlandet ikke vil kunne pådra verkstedet et erstatningsansvar for materiell-leveranser som de ikke kan benytte fordi de ikke får båtene.

Formannen: Da går jeg ut fra at vi kan si oss enig i det som her er lagt opp, med de merknader som er kommet.

Før møtet heves, vil jeg minne om at vi har til behandling i den utvidede utenrikskomite en sak som hr. Thyness er ordfører for. Den gjelder Mellbye-utvalgets innstilling vedrørende sikkerhetstjenesten. Vi vil ta sikte på å få et møte hvor vi kan snakke litt om det foreløpige resymé, eller hva jeg skal kalle det, som han har sendt rundt til medlemmene, slik at hr. Thyness kan gå i gang med å skrive en innstilling. Det vil gå ut vanlig skriftlig melding om når det møtet kan holdes, men det ville være ønskelig om medlemmene tok en titt på det som mer sendt rundt nå, slik at vi er forberedt på å ta en diskusjon om saken når den kommer opp.

Møtet hevet kl. 15.55.